

ABSTRACTS

The Editors are grateful to Eleni Andrikou, Lena Papazoglou-Manioudaki, and especially Helen Cavanagh for assistance in the preparation of the Greek abstracts.

J. BOUZEK

217–34

Late bronze age Greece and the Balkans: a review of the present picture

This article brings a reassessment of the survey of relations published in the author's 1985 book. The discrepancy in chronology seems now to be much nearer to a solution: more material evidence is known from the frontier area and from the Balkans in general, thus enlarging the documentation of the extent of Mycenaean influence in the north, and also clarifying the situation in Late Mycenaean times, when various northern influences were felt in Mycenaean Greece. The crisis at the end of the Aegean Bronze Age was connected with an influx of new populations, though substantial local traditions were also retained. The joint efforts of tradition and innovation prepared the further development of Greece.

Η Ελλάδα και τα Βαλκάνια στην Ύστερη Χαλκοκρατία: αναθεώρηση της σημερινής εικόνας των ερευνών

Στο άρθρο αυτό επανεξετάζεται η επισκόπηση των σχέσεων που είχε δημοσιευθεί το 1985 σε βιβλίο του ίδιου συγγραφέα. Το πρόβλημα της ασυμφωνίας στις χρονολογίες φαίνεται να έχει πλησιάσει σε κάποια λύση σήμερα: έχουμε περισσότερες πληροφορίες από υλικό που προέρχεται από τις παραμεθόριες περιοχές και από τα Βαλκάνια γενικότερα. Έτσι έχουν πληθύνει οι μαρτυρίες για την έκταση της Μυκηναϊκής επιρροής προς το βορρά, και έχει ως ένα βαθμό διαλευκανθεί η κατάσταση που επικρατούσε στην Ύστερη Μυκηναϊκή εποχή, όταν ποικίλλες επιρροές από τα βόρεια γίνονταν αισθητές στη μυκηναϊκή Ελλάδα. Η κρίση του τέλους της Χαλκοκρατίας στο Αιγαίο συνδέθηκε με την εισροή νέων πληθυσμών, αν και διατηρήθηκαν πολλές τοπικές παραδόσεις. Ο συνδυασμός παράδοσης και καινοτομίας προετοίμασε τη μετέπειτα εξέλιξη της Ελλάδας.

JILL CARINGTON SMITH

359–76

A late hellenistic wine press at Knossos (with an appendix by SHEILAGH WALL) (*Plates* 49–52)

In a rescue excavation at Knossos in 1977, a building dating to the last years of the hellenistic period was discovered. In it were an area with a stone tub and lid, the use of which was unknown, a well, and a wine press. The wine press had a treading-floor with remains of flooring composed of flagstones and plaster, which sloped towards a hole in a low barrier wall. The hole gave onto a stone spout, set above a tank coated in waterproof plaster. Adjacent was part of a store building, which was probably used as a cellar: it contained one pithos and there were indications that there had been others. Two tests below the building uncovered the violent destruction of a house of earlier hellenistic date, a stratum with sherds of the end of the 8th cent.—beginning of the 7th cent. BC, and scanty remains of the Minoan period.

Ένας ληνός της ύστερης ελληνιστικής περιόδου στην Κνωσό (με παράρτημα από την SHEILAGH WALL) (Πίνακες 49–52)

Σε μία σωστική ανασκαφή στην Κνωσό το 1977, ανακαλύφθηκε ένα κτίριο που χρονολογείται στα τελευταία χρόνια της ελληνιστικής εποχής. Σε έναν από τους χώρους βρισκόταν ένας λίθινος κάδος (γούρνα) με

σκέπασμα άγνωστης χρήσεως, ένα πηγάδι, και ένας ληνός. Στο δάπεδο συνθλίψεως του ληνού υπήρχαν υπολείμματα πλακοστρώσεως και κονιάματος. Το δάπεδο είχε κλίση προς μία κοιλότητα σε μία χαμηλή πεζούλα. Η κοιλότητα επικοινωνούσε με έναν ανοιχτό λίθινο αγωγό τοποθετημένο πάνω από δεξαμενή επιχρισμένη με υδραυλικό κονίαμα. Δίπλα ήταν τμήμα αποθήκης, που πιθανόν χρησιμοποιήθηκε ως κελλάρι (κάβα). Περιείχε έναν πίθο και υπήρχαν ενδείξεις για την ύπαρξη άλλων. Δύο δοκιμαστικές τομές κάτω από το κτίριο αποκάλυψαν την βιαία καταστροφή ενός σπιτιού πρωϊότερων ελληνιστικών χρόνων, ένα στρώμα με όστρακα του τέλους του 8^{ου}-αρχών 7^{ου} αιώνα π.Χ. και ελάχιστα λείψανα της μινωικής εποχής.

R. W. V. CATLING

269–75

A fragment of an archaic temple model from Artemis Orthia, Sparta

A fragment of an archaic temple model from the British School's early excavations at the sanctuary of Artemis Orthia at Sparta is published. It is suggested here that its decoration represents a timber-framed building. Support for this argument is found in the similar construction technique used for the early 7th-cent. temple of Artemis Orthia. Its contribution to the debate concerning the evolution of the developed Doric order is considered. In further discussion of the significance of votive 'house models', doubts are expressed about the universal applicability of recent explanations linking them with female cults explicitly associated with protection of the household.

Ένα θραύσμα ομοιώματος αρχαϊκού ναού από την Άρτεμη Ορθία της Σπάρτης

Δημοσιεύεται ένα θραύσμα ομοιώματος αρχαϊκού ναού από τις παλιές ανασκαφές της Βρετανικής Σχολής στο ιερό της Αρτέμιδας Ορθίας στην Σπάρτη. Προτείνεται ότι η διακόσμησή του αποδίδει ένα κτίριο με ξύλινο σκελετό. Το επιχείρημα αυτό ενισχύεται από μία παρόμοια τεχνική οικοδομήσεως που εφαρμόστηκε στο ναό της Αρτέμιδας Ορθίας του πρώιμου 7^{ου} αι. Μελετάται η συμβολή του ευρήματος στην διαμάχη γύρω από την πιθανή εξέλιξη του ώριμου δωρικού ρυθμού. Στην διαπραγμάτευση της σημασίας τέτοιων αναθηματικών 'ομοιωμάτων οικιών', εκφράζονται αμφιβολίες κατά πόσο είναι δυνατή η γενική εφαρμογή πρόσφατων ερμηνειών, οι οποίες συσχετίζουν τα ομοιώματα αυτά με την λατρεία θηλυκών θεοτήτων που συνδέονται καθαρά με την προστασία του σπιτικού.

SIRIOL DAVIES

433–55

Tithe-collection in the Venetian Peloponnese 1696–1705

The tithe was the most important source of revenue for the Venetian government in the Morea. The initial practice of farming out the collection of the tax each year to private individuals was later partially replaced by a system reminiscent of Ottoman practice, whereby the village communities became responsible for their own tithe. This policy encouraged the villages to negotiate directly with the provincial authorities, but met with limited success. The article concludes that the system failed in terms of both its primary aim of recovering sufficient revenue for the regional government and the secondary aim of conciliating the Greek population.

Η είσπραξη της δεκάτης στην ενετική Πελοπόννησο 1696–1705

Η δεκάτη ήταν η πιο σημαντική πηγή εσόδων για την ενετική κυβέρνηση της Πελοποννήσου. Η αρχική συνήθεια εκμίσθωσης της συλλογής του φόρου σε ετήσια βάση σε ιδιώτες, αργότερα αντικαταστάθηκε εν μέρει από ένα σύστημα παρόμοιο με το Οθωμανικό, κατά το οποίο οι κοινότητες των χωριών ήταν υπεύθυνες για την συλλογή της δεκάτης. Αυτή η πολιτική ενθάρρυνε τα χωριά να διαπραγματεύονται

απ' ευθείας με τις επαρχιακές αρχές, αλλά είχε περιορισμένη επιτυχία. Στο άρθρο συμπεραίνεται ότι το σύστημα αυτό απέτυχε και όσον αφορά στον αρχικό στόχο της εισπραξης επαρκών εσόδων για τις τοπικές διοικητικές αρχές και στον δευτερεύοντα στόχο που ήταν η συμφιλίωση με τον ελληνικό πληθυσμό.

O. HANSEN

213–15

A Mycenaean sword from Boğazköy–Hattusa found in 1991

This paper deals with a bronze sword found during repair work on a road close to the Hittite capital of Hattusas in central Anatolia. It carries an Akkadian inscription stating that it was taken as booty by the Hittite king Tuthaliyas II during his campaign in the Assuwa country of western Asia Minor, c.1430 BC. The content of the inscription may be evidence of Ahhiyawan–Mycenaean Greek warfare in western Asia Minor in the Late Bronze Age, and/or of a historical background for the Trojan war.

Ένα μυκηναϊκό ξίφος από το Μπογάτζκιοϊ–Χαττούσας που βρέθηκε το 1991

Το άρθρο αναφέρεται σε ένα χαλκινό ξίφος που βρέθηκε κατά τη διάρκεια των εργασιών επισκευής ενός δρόμου κόντα στην Χαττούσας, πρωτεύουσα των Χετταίων στην κεντρική Μ. Ασία. Το ξίφος φέρει μια Ακκαδική επιγραφή που δηλώνει ότι ήταν πολεμικό λάφυρο του βασιλιά των Χετταίων Τουδαλίγια ΙΙ από την εκστρατεία του στη χώρα των Assuwa στη δυτική Μ. Ασία, περί το 1430 π.Χ. Το περιεχόμενο της επιγραφής δίνει στοιχεία για τις πολεμικές δραστηριότητες των Ahhiyawa–Μυκηναίων στη δυτική Μ. Ασία κατά την Ύστερη εποχή του Χαλκού και αποκαλύπτει ίσως το ιστορικό υπόβαθρο του Τρωϊκού πολέμου.

SINCLAIR HOOD

101–2

Knossos: soundings in the Palace area, 1973–87

Various soundings were made into Minoan Bronze Age deposits in the Palace area in 1969, 1973, and 1987. These include work on the South Front (H.I.6), described here.

Κνωσός: δοκιμαστικές τομές στο χώρο τον Ανάκτορου, 1973–87

Το 1969, 1973 και 1987 έγιναν στο χώρο του Ανάκτορου διάφορες δοκιμαστικές τομές σε επιχώσεις της μινωικής Χαλκοκρατίας. Σ' αυτές περιλαμβάνεται η εργασία που έγινε στη Νότια Όψη (H.I.6) και που περιγράφεται στο άρθρο αυτό.

B. S. J. ISSERLIN, R. E. JONES, S. PAPAMARINOPOULOS, and J. UREN

277–84

The canal of Xerxes on the Mount Athos peninsula: preliminary investigations in 1991–2 (*Plates 43–4*)

The canal dug by Xerxes across the Mount Athos peninsula in preparation for his invasion of Greece is an important but little-known monument. Geophysical and topographical investigations begun in 1991–2 now suggest that its central section across high ground ran along a deep trench. Its features elsewhere remain to be determined.

Η δώρυγα του Ξέρξη στην χερσόνησο του Άθω: προκαταρκτικές έρευνες του 1991–2 (Πίνακες 43–4)

Η δώρυγα που άνοιξε ο Ξέρξης στην χερσόνησο του Όρους Άθω κατά την προπαρασκευή της εκστρατείας του εναντίον της Ελλάδας είναι ένα σημαντικό αλλά ελάχιστα γνωστό έργο. Γεωφυσικές και τοπογραφικές έρευνες που άρχισαν το 1991–2 έχουν δείξει ότι το κεντρικό τμήμα της διά μέσου ενός υψιπέδου εκτεινόταν κατά μήκος μίας βαθιάς τάφρου. Τα χαρακτηριστικά της δώρυγας σε άλλα σημεία δεν έχουν ακόμα διευκρινιστεί.

D. M. LEWIS

285–301

The Athenian tribute-quota lists, 453–450 BC

The Athenian tribute-quota lists for the years 453–449 BC are reexamined in the light of two new fragments. The most important question is the reason for the failure of various states to appear in them. The author rejects the view that these absences are due to epigraphic chance, doubts whether many of the states were still providing ships, and argues again that there was substantial disaffection in the empire during the period.

Οι αθηναϊκοί κατάλογοι συμμαχικών φόρων, 453–450 π.Χ.

Οι αθηναϊκοί κατάλογοι συμμαχικών φόρων για τα έτη 453–450 π.Χ. επανεξετάζονται υπό το φως δύο νέων θραυσμάτων. Το πιο σημαντικό ερώτημα είναι ο λόγος για τον οποίο αρκετές πόλεις–κράτη απουσιάζουν από τους καταλόγους. Ο συγγραφέας απορρίπτει την άποψη ότι η απουσία τους οφείλεται σε τυχαίους επιγραφικούς λόγους, αμφισβητεί ότι πολλές από αυτές τις πόλεις–κράτη εξακολούθουσαν να συμβάλλουν με πλοία, και υποστηρίζει πάλι ότι υπήρχε έντονη δυσαρέσκεια στην αυτοκρατορία την περίοδο αυτή.

NICOLETTA MOMIGLIANO and SINCLAIR HOOD

103–50

Excavations of 1987 on the south front of the palace at Knossos (*Plates 15–19*)

This report describes the excavation of two pits which had been dug into the natural rock, apparently in connection with the storage and perhaps original manufacture of plaster, in the space named after them the 'Room of the Plaster Pits'. The pits were filled and covered in LM II, and the evidence for their date helps to bring the history of this part of the palace into clearer focus. The Room of the Plaster Pits may be the same as the elusive Lapidary's Workshop described by Evans in his Knossos report for 1901. It is suggested that the lack of observed floors or blocking walls in doorways separating deposits in this area makes it difficult to divide the vases assigned to LM III B here from tablets and seal impressions involved in the final destruction of the palace.

Ανασκαφές του 1987 στη νότια όψη του ανάκτορου της Κνωσού (Πίνακες 15–19)

Εδώ περιγράφεται η ανασκαφή δύο λάκκων που είχαν σκαφτεί μέσα στο φυσικό βράχο και προφανώς σχετίζονταν με την αποθήκευση και ίσως αρχικά με την παραγωγή κονιάματος, στο χώρο που ονομάστηκε γι' αυτό 'Δωμάτιο των Λάκκων Κονιάματος'. Οι λάκκοι είχαν γεμιστεί και σκεπαστεί με χώμα κατά την ΥΜ II και οι ενδείξεις για την χρονολογία τους βοηθάνε στην κατανόηση της ιστορίας αυτού του τμήματος του ανάκτορου. Το Δωμάτιο των Λάκκων Κονιάματος μπορεί να ταυτίζεται με το ανεξιχνίαστο Εργαστήριο του Λιθοξόου που περιέγραψε ο Evans στην αναφορά του για την Κνωσό το 1901. Προτείνεται ότι η απουσία σε αυτή την περιοχή διαπιστωμένων δαπέδων και τοίχων που έφραζαν τις θύρες και απομόνωναν τις επιχώσεις δυσκολεύει τον διαχωρισμό των αγγείων, που εδώ αποδίδονται στην ΥΜ III B, από τις πινακίδες και τα σφραγίσματα που συνδέονται με την τελική καταστροφή του ανάκτορου.

J. H. MUSGRAVE, R. A. H. NEAVE, A. J. N. W. PRAG, E. SAKELLARAKIS, and J. A. SAKELLARAKIS 89–100

The priest and priestess from Archanes–Anemospilia: reconstructing Minoan faces (*Plate 14*)

In 1987 the Manchester team made casts of the skulls of the priest and priestess discovered at Anemospilia (Archanes) by J. A. and E. Sakellarakis, and after careful medical study—which showed that the priestess suffered from anaemia as well as halitosis—reconstructed their faces, according to the technique used on the skull from tomb II at Vergina (Philip II).

Ο ιερέας και η ιέρεια από τις Αρχάνες–Ανεμόσπηλια: ανάπλαση μινωϊκών προσώπων (Πίνακας 14)

Το 1987 η ομάδα του Manchester έπλασε εκμαγεία από τα κρανία του ιερέα και της ιέρειας που βρέθηκαν στα Ανεμόσπηλια (Αρχάνες) από τους J. A. και E. Σακελλαράκη. Μετά από διεξοδική ιατρική μελέτη (που έδειξε ότι η ιέρεια έπασχε από αναμία και δύσοσμη αναπνοή), αναπλάστηκαν τα πρόσωπά τους με βάση την τεχνική που χρησιμοποιήθηκε στο κρανίο από τον τάφο II της Βεργίνας (του Φίλιππου Β').

KRZYSZTOF NOWICKI

235–68

A dark age refuge centre near Pefki, East Crete (*Plates 39–42*)

This paper presents the result of the field investigations undertaken at newly identified dark age sites near Pefki, E. Crete, in 1990–1. A series of LM III–PG/G settlements (complemented with graveyards) show the same topographical characteristics as ruled the settlement pattern of dark age Crete, and support the idea that it was a serious threat from outside that forced people to abandon the coastal plains and low valleys and look for safety in the mountains. Detailed description of the topographical situation and finds as recorded on the surface are presented, to give comparanda for very restricted evidence published from other dark age sites in Crete.

Ένα προσφυγικό κέντρο των Σκοτεινών Αιώνων κοντά στους Πεύκους της ανατολικής Κρήτης (Πίνακες 39–42)

Το άρθρο παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ερευνών επιφάνειας που έγιναν το 1990–1 στις θέσεις των Σκοτεινών Αιώνων που πρόσφατα εντοπίστηκαν κοντά στους Πεύκους της ανατολικής Κρήτης. Μία σειρά YM III–ΠΓ/Γ οικισμών (που συμπληρώνονται από νεκροταφεία) εμφανίζουν τα ίδια τοπογραφικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν τους οικισμούς της Κρήτης των Σκοτεινών Αιώνων και ενισχύουν την άποψη ότι κάποια σοβαρή εξωτερική απειλή ανάγκασε τον πληθυσμό να εγκαταλείψει τις παραθαλάσσιες πεδιάδες και τις χαμηλές κοιλάδες και να αναζητήσει καταφύγιο στα βουνά. Γίνεται λεπτομερής περιγραφή της τοπογραφίας και των ευρημάτων όπως καταγράφηκαν στην επιφάνεια, προσφέροντας έτσι συγκριτικά στοιχεία για τη μελέτη του πολύ περιορισμένου υλικού που έχει δημοσιευθεί από άλλες θέσεις των Σκοτεινών Αιώνων στην Κρήτη.

LENA PAPAZOGLU-MANIOUDAKI

171–200

A Mycenaean warrior's tomb at Krini near Patras (*Plates 23–36*)

In 1981 an unplundered Mycenaean chamber tomb was excavated at Krini NW of Patras. Two separate layers of burials were found in the chamber, and its use is dated from LH III A to the middle of LH III C. The LH III C warrior's burial is of particular interest. It was furnished with a bronze Naue II sword, which has preserved in good condition its scabbard, made of wood and leather and decorated with bronze strips and studs. The warrior's burial

and its furnishings are studied here in relation to the other LH III C warrior burials known from the Patras region, and their significance is discussed. The analysis of the pottery found in the tomb gives evidence for the existence and dating of local pottery workshops active in the region.

Ένας τάφος Μυκηναίου πολεμιστή στην Κρήνη, κοντά στην Πάτρα (Πίνακες 23–36)

Το 1981 ένας ασύλητος μυκηναϊκός θαλαμωτός τάφος ανασκάφηκε στην Κρήνη, ΝΔ της Πάτρας. Στο εσωτερικό του υπήρχαν ταφές σε δύο επάλληλα ταφικά επίπεδα και η χρήση του ήταν συνεχής από την ΥΕ III Α έως τη μέση ΥΕ III Γ περίοδο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ΥΕ III Γ ταφή πολεμιστή κτερισμένη με χάλκινο ξίφος τύπου Naue II που διασώζει, σε καλή κατάσταση, τη θήκη του από ξύλο και δέρμα, διακοσμημένη με χάλκινα ελάσματα και εφηλίδες. Η ταφή του πολεμιστή και τα κτερίσματά της εξετάζονται σε σχέση με ανάλογες ΥΕ III Γ ταφές πολεμιστών στην περιοχή της Πάτρας και ερευνάται η σημασία τους. Η ανάλυση της κεραμεικής που βρέθηκε στον τάφο έδωσε στοιχεία για τον εντοπισμό και την χρονολόγηση τοπικών εργαστηρίων κεραμεικής στην ίδια περιοχή.

E. PHOTOS-JONES and J. ELLIS JONES

307–58

The building and industrial remains at Agrileza, Laurion (fourth century BC) and their contribution to the workings at the site (*Plates 45–8*)

A detailed programme of sample collection and laboratory analysis was undertaken at Agrileza, an ore-dressing installation in the Laurion. The site consists of three compounds with associated washeries (Agrileza A, B, and C), some excavated partially, others in full, in the late 1970s and early 1980s and dating to the last quarter of the 4th cent. BC. The particular functions of some of the rooms in compound C are tentatively put forward. The main part of the paper is concerned with the nature, composition, and particle size distribution of the tailings recovered both from washeries A and C and from elsewhere in compound C. The silver-to-lead ratios and particle size distribution of the tailings may suggest that the series of basins and channels making up each washery served not merely as a water purification device, but as a means of trapping ore that had escaped the first washing, for the purpose of dressing it further.

Κτιριακά και βιομηχανικά λείψανα στην Αγριλέζα Λαυρίου (4^{ος} αι. π.Χ.) και η συμβολή τους στην τοπική επεξεργασία των μεταλλευμάτων (Πίνακες 45–8)

Ένα λεπτομερές πρόγραμμα περισυλλογής δειγμάτων και εργαστηριακής ανάλυσης διεξήχθη στην Αγριλέζα του Λαυρίου, όπου υπήρχε μία εγκατάσταση επεξεργασίας μεταλλευμάτων. Εδώ σώζονται τρία συγκροτήματα κτιρίων που συνδέονταν με πλυντήρια μεταλλεύματος (μεταλλοπλύσια) (Αγριλέζα Α, Β και C). Άλλα από αυτά έχουν ανασκαφεί μερικώς, άλλα πλήρως, στις δεκαετίες του 1970 και 1980, και χρονολογούνται στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} αι. π.Χ. Εκφράζονται με επιφύλαξη προτάσεις ως προς την ιδιαίτερη χρήση ορισμένων δωματίων του συγκροτήματος C. Το κύριο τμήμα του άρθρου ασχολείται με τη φύση, τη σύνθεση και την κατανομή μεγέθους, των θρυμματισμένων εκβολάδων που βρέθηκαν στα πλυντήρια Α και C και σε άλλα σημεία του συγκροτήματος C. Η αναλογία αργύρου προς μόλυβδο και η κατανομή μεγέθους των εκβολάδων οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το σύστημα από δεξαμενές και αγωγούς που αποτελούσαν το κάθε πλυντήριο ίσως ήταν ένα μέσο όχι μόνο για τον καθαρισμό του νερού, αλλά και για να παγιδεύεται το μέταλλο που είχε ξεφύγει μετά το πρώτο πλύσιμο, για περαιτέρω επεξεργασία.

L. SCHOFIELD and R. B. PARKINSON

157–70

Of helmets and heretics: a possible Egyptian representation of Mycenaean warriors on a papyrus from el-Amarna (*Frontispiece, Plates 21–2*)

This paper examines the representation of soldiers on a painted papyrus from el-Amarna, recently acquired by the British Museum (EA 74100). Features include helmets and short-cropped oxhide tunics; these can be paralleled in

representations from the Aegean, suggesting that the painting may show figures wearing boar's tusk helmets and Mycenaean-style tunics. This interpretation of the battle scene argues that the Egyptian iconographic repertoire included depictions of Mycenaean features. This adds to the evidence for direct, rather than indirect, contacts between the two cultures.

Περί κρανών και ερετικών: μία πιθανή αιγυπτιακή παράσταση Μυκηναίων πολεμιστών σε πάπυρο από την el-Amarna (Εξώφυλλο, Πίνακες 21–2)

Στο άρθρο εξετάζεται η παράσταση πολεμιστών σε εικονογραφημένο πάπυρο από την el-Amarna τον οποίο πρόσφατα απέκτησε το Βρετανικό Μουσείο (EA 74100). Τα χαρακτηριστικά της περιλαμβάνουν κράνη και κοντούς δερματινούς χιτώνες, που συναντώνται σε παραστάσεις από το Αιγαίο. Συμπεραίνεται ότι η εικόνα μπορεί να δείχνει μορφές που φορούν κράνη από χαυλιόδοντες αγριόχοιρου και μυκηναϊκούς χιτώνες. Αυτή η ερμηνεία της σκηνής μάχης υποστηρίζει ότι η αιγυπτιακή εικονογραφία περιελάμβανε απεικονίσεις μυκηναϊκών χαρακτηριστικών, και ενισχύει τις ενδείξεις ότι υπήρχαν άμεσες μάλλον, παρά έμμεσες, επαφές ανάμεσα στους δύο πολιτισμούς.

N. V. SEKUNDA

303–6

Iphicrates the Athenian and the Menestheid family of Miletus

The epigraphic record of Miletus records an eminent family using the names Iphicrates, Menestheus, and Zopyros. The name Iphicrates is not common: it is suggested that it passed into the family after a member of it served under the Athenian general Iphicrates, whose second son was called Menestheus. Apollonios son of Menestheus, *strategos* of Koile Syria and Phoenicia under Seleucus IV, is probably a descendant of this Milesian family.

Ιφικράτης ο Αθηναίος και η οικογένεια των Μενεσθειδών της Μιλήτου

Τα επιγραφικά αρχεία της Μιλήτου περιλαμβάνουν μία επιφανή οικογένεια που χρησιμοποιούσε τα ονόματα Ιφικράτης, Μενεσθέης και Ζώπυρος. Το όνομα Ιφικράτης δεν είναι κοινό. Υποστηρίζεται εδώ ότι πέρασε στην οικογένεια αφ' ότου ένα μέλος της υπηρέτησε υπό τον Αθηναίο στρατηγό Ιφικράτη, του οποίου ο δευτερότοκος γιός ονομαζόταν Μενεσθέης. Ο Απολλώνιος, γιός του Μενεσθέως και στρατηγός της Κοίλης Συρίας και Φοινίκης επί του Σέλευκου Δ', είναι πιθανώς απόγονος αυτής της οικογένειας της Μιλήτου.

A. J. S. SPAWFORTH

433–41

Excavations at Sparta: the Roman stoa, 1988–91. The inscriptions (*Plates 73–8*)

Nineteen Greek inscriptions from the recent excavations at the Roman stoa and Roman theatre at Sparta are published. They include two honorific inscriptions of imperial date, one for a previously unknown Octavia Agis, 'descendant of the founder gods of the city Heracles and Lycurgus', and at least four fragments from Roman-period lists of civic magistrates. Two of these were found *in situ* and reveal that the *proedria* of the theatre, as well as the orchestra drain and east *parodos*, were inscribed with documents of this type.

Ανασκαφές στη Σπάρτη: η ρωμαϊκή στοά, 1988–1991. Οι επιγραφές (Πίνακες 73–8)

Δημοσιεύονται εδώ δεκαεννέα ελληνικές επιγραφές από τις πρόσφατες ανασκαφές στην ρωμαϊκή στοά και στο ρωμαϊκό θέατρο της Σπάρτης. Ανάμεσά τους είναι δύο τιμητικές επιγραφές των αυτοκρατορικών χρόνων, στη μία από τις οποίες αναφέρεται η μέχρι τώρα άγνωστη Οκταβία Άγης, "απόγονος των ιδρυτών-θεών της πόλης Ηρακλή και Λυκούργου". Περιλαμβάνονται επίσης τέσσερα τουλάχιστον θραύσματα από καταλόγους δημοτικών

αρχόντων της ρωμαϊκής περιόδου. Δύο από τα θραύσματα βρέθηκαν *in situ* και αποδεικνύουν ότι τα προεδρία του θεάτρου καθώς και οι αγωγοί της ορχήστρας και η ανατολική πάροδος έφεραν επιγραφές του είδους αυτού.

LOUISE STEEL

201–11

Representations of a shrine on a Mycenaean chariot krater from Kalavassos–Ayios Dhimitrios, Cyprus (*Plates 37–8*)

An important tomb group was discovered during the 1992 excavations of the Late Cypriot II town at Kalavassos–Ayios Dhimitrios. The tomb contained large quantities of Mycenaean ceramics, ranging in date between LH III A 2 and III B. Of particular importance was a chariot krater with the representation on both sides of a shrine, surmounted by horns of consecration, housing a seated female figure. As yet the iconography is unmatched among the known corpus of Mycenaean pictorial vases, though it appears to be related to Minoan–Mycenaean iconography known from other media.

Παραστάσεις ενός ιερού σε μυκηναϊκό κρατήρα με διακόσμηση αρμάτων από την Καλαβασό (Άγ. Δημήτριο) της Κύπρου (Πίνακες 37–8)

Μία σημαντική ομάδα ευρημάτων από ένα τάφο ανακαλύφθηκε κατά τις ανασκαφές του 1992 στην πόλη της Ύστερης Κυπριακής ΙΙ εποχής στην Καλαβασό (Άγ. Δημήτριο) της Κύπρου. Ο τάφος περιείχε μεγάλες ποσότητες μυκηναϊκής κεραμικής που καλύπτει χρονολογικά την ΥΕ ΙΙΙ Α2 και ΙΙΙ Β. Ιδιαίτερα σημαντικός ήταν ένας κρατήρας με διακόσμηση αρμάτων που φέρει και στις δύο πλευρές παραστάσεις ενός ιερού που επιστέφεται με κέρατα καθοσιώσεως και στεγάζει μία καθισμένη γυναικεία μορφή. Μέχρι σήμερα η εικονογράφηση αυτή παραμένει μοναδική μέσα στην γνωστή μυκηναϊκή αγγειογραφία, αν και φαίνεται να συγγενεύει με την μινωϊκή–μυκηναϊκή εικονογραφία που είναι γνωστή από άλλες τέχνες.

G. B. WAYWELL and J. J. WILKES

377–432

Excavations at Sparta: the Roman stoa, 1988–91. Part 2 (with a contribution by N. FRADGLEY) (*Plates 53–72*)

Survey and excavation between 1988 and 1991 have revealed new evidence for the form, date, and history of the Roman stoa at Sparta. Nearly 200 m long, it was double-fronted and colonnaded, finished in marble, with two storeys on the S side and perhaps a single portico to the N, set either side of a central row of brick-faced concrete compartments that helped consolidate the acropolis plateau. Its order may have been archaizing Doric; it may have represented a reconstructed version of the Persian stoa. At the W end it buttressed the Round Building and its square podium. Evidence of the stratigraphy and architecture suggests it was built c. AD 130 and that the colonnades collapsed in the late 4th cent., after which it was partly incorporated into the late Roman wall circuit. The nearly central, cross-vaulted nymphaeum (bays XI–XII) was reused in the Middle Byzantine period for religious purposes, when a church was built nearby; possibly this was the church and monastery founded by St Nikon Metanoieites c.975. Occupation continued until c.1350. Interpretation of the topography of Sparta in the light of the new evidence from the stoa suggests that the still elusive agora may have been on the upper plateau N of the stoa, rather than beneath the stadium to the S.

Ανασκαφές στη Σπάρτη: η ρωμαϊκή στοά, 1988–91. Μέρος 2^ο (με συμβολή του N. FRADGLEY) (Πίνακες 53–72)

Έρευνες επιφάνειας και ανασκαφές ανάμεσα στα 1988 και 1991 αποκάλυψαν νέες μαρτυρίες για τη μορφή, την χρονολογία και την ιστορία της ρωμαϊκής στοάς στη Σπάρτη. Η στοά είχε μήκος σχεδόν 200 μ., διπλή πρόσοψη και κιονοστοιχία, μαρμαρίνη επένδυση, δύο ορόφους στη νότια πλευρά, και ίσως μία πρόσταση

στην βόρεια, και είχε χτιστεί εκατέρωθεν μιας κεντρικής σειράς συμπαγών διαμερισμάτων από τοιμένο με πλίνθινη επένδυση, που συνέβαλαν στην στερέωση του ανδρήρου της ακρόπολης. Ο ρυθμός της πιθανώς ήταν αρχαϊζών δωρικός, και ίσως αποτελούσε αναπαράσταση μιας εκδοχής της περσικής στοάς. Στο δυτικό άκρο αντιστήριζε το Στρογγυλό Κτίριο και το τετράγωνο βήμα του. Στρωματογραφικές και αρχιτεκτονικές ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι χτίστηκε γύρω στο 130 μ.Χ. και ότι οι κιονοστοιχίες κατέρρευσαν στα τέλη του 4^{ου} αι. Ακολούθως ενσωματώθηκε εν μέρει με τα υστερορωμαϊκά τείχη. Το νυμφαίο, που βρίσκεται σχεδόν στη μέση, με σταυρωτό θόλο (καμάρες XI–XII), ξαναχρησιμοποιήθηκε στην Μέση Βυζαντινή περίοδο για θρησκευτικούς σκοπούς, οπότε χτίστηκε μία εκκλησία παραπλεύρως: ίσως αυτή ήταν η εκκλησία και το μοναστήρι που ίδρυσε ο Άγ. Νίκων ο Μετανοείτε γύρω στα 975. Τα κτίρια συνέχισαν να λειτουργούν ως το 1350 περίπου. Η ερμηνεία της τοπογραφίας της Σπάρτης υπο το φως νέων ευρημάτων από την στοά οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αγορά, που δεν έχει εντοπιστεί μέχρι σήμερα, μπορεί να βρισκόταν στο ανώτερο άνδρηρο προς βορράν της στοάς, και όχι κάτω από το στάδιο προς τα νότια.

JUDITH WEINGARTEN

151–6

Seal-use and administration in the South-west Basement Area at Knossos (*Plate 20*)

New soundings in the area of the Room of the Clay Signet provide a *terminus post quem* of LM II for the sealings and clay signet fallen into the SW Basement Area of the palace of Knossos. Based on this chronological datum, the sphragistic documents are reviewed together with the Linear B tablets with which they fell, in an attempt to reconstruct the administrative activity carried out in the rooms above the SW Basement. We pinpoint an unexpected bureaucratic connection between this area of the palace and the arsenal.

Η χρήση σφραγίδων και η διοίκηση στην περιοχή του ΝΔ Υπόγειου Χώρου της Κνωσού (Πίνακας 20)

Νέες ανασκαφικές τομές στην περιοχή του Δωματίου του Πήλινου Σφραγιστικού Δακτυλιδιού κατέληξαν στην χρονολογία ΥΜ ΙΙ ως ένα *terminus post quem* για τα σφραγίσματα και το πήλινο δακτυλίδι-σφραγίδα που είχαν πέσει στην περιοχή του ΝΔ Υπόγειου Χώρου του ανάκτορου της Κνωσού. Με βάση αυτό το χρονολογικό δεδομένο επανεξετάζεται το σφραγιστικό υλικό μαζί με τις πινακίδες Γραμμικής Β που έπεσαν συγχρόνως μέσα στον ίδιο χώρο, και γίνεται μία προσπάθεια ανασύνθεσης της λειτουργίας της διοίκησης που ασκείτο στα δωμάτια επάνω από το ΝΔ Υπόγειο. Έτσι εντοπίζεται μία απροσδόκητη γραφειοκρατική σχέση ανάμεσα σε αυτή την περιοχή του ανάκτορου και το οπλοστάσιο.

D. E. WILSON and P. M. DAY

1–87

Ceramic regionalism in Prepalatial central Crete: the Mesara imports at EM I to EM II A Knossos (*Plates 1–13*)

This article presents results obtained through detailed stylistic analysis of a body of EM I–EM II A pottery at Knossos in association with a programme of petrographic analysis and scanning electron microscopy. From the Knossian ceramic assemblage, four specific ware groups were chosen for this study on the basis of shape, decoration, and fabric: fine painted, fine grey, painted semi-fine to coarse, and slipped and burnished. It is argued here, on stylistic grounds and on the basis of petrographic analysis, that these groups were imported to Knossos from south central Crete. In addition, scanning electron microscopy characterizes the technology of production of the Mesara imports, and demonstrates the use of oxidation–reduction–oxidation techniques to produce black in this early period. The Mesara imports at EM II A Knossos mark the first sizeable exchange of pottery at this site in Minoan times. They suggest that in central Crete by EM II A there may have been an inter-regional distribution of a broad range of pottery types from various specialized production centres.

Περιφερειακά κέντρα παραγωγής κεραμεικής στην προανακτορική κεντρική Κρήτη: εισαγωγές από την Μεσαρά κατά την ΠΜ Ι ως την ΠΜ ΙΙ Α στην Κνωσό (Πίνακες 1–13)

Στο άρθρο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από μία λεπτομερή τυπολογική ανάλυση ενός συνόλου ΠΜ Ι – ΠΜ ΙΙ Α κεραμεικής της Κνωσού σε συνδυασμό με ένα πρόγραμμα πετρογραφικής ανάλυσης και με τη χρήση της μεθόδου μικροσκοπίας σαρώσεως ηλεκτρονίων (scanning electron microscopy). Από το σύνολο της κεραμεικής της Κνωσού επελέγησαν τέσσερις συγκεκριμένες ομάδες με βάση το σχήμα τους, την διακόσμηση και σύσταση του πηλού: γραπτά καλής ποιότητας, τέφρα καλής ποιότητας, γραπτά μέτριας ποιότητας έως χονδροειδή, επιχρισμένα και στιλβωτά. Υποστηρίζεται εδώ, με βάση τυπολογικά κριτήρια και την πετρογραφική ανάλυση, ότι οι ομάδες αυτές εισήχθησαν στην Κνωσό από το νότιο τμήμα της κεντρικής Κρήτης. Επί πλέον η μέθοδος SEM αναγνώρισε την χαρακτηριστική τεχνική παραγωγής των εισαγωγών από την Μεσαρά, και εντόπισε τη χρήση της τεχνικής οξειδωσης-αναγωγής-οξειδωσης που παρήγε το μαύρο χρώμα κατά την πρώιμη αυτή περίοδο. Με τις εισαγωγές από την Μεσαρά στην Κνωσό κατά την ΠΜ ΙΙ Α σημειώνεται η πρώτη σημαντική ανταλλαγή κεραμεικής στην περιοχή αυτή την μινωική εποχή. Οι εισαγωγές υποδηλώνουν ότι στην κεντρική Κρήτη την περίοδο αυτή ίσως είχε ήδη αναπτυχθεί ένα σύστημα διανομής ποικίλων κεραμικών τύπων ανάμεσα στις περιοχές του νησιού από διάφορα ειδικευμένα κέντρα παραγωγής.